

NEOFILOLOG

Czasopismo Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego

Interdyscyplinarność w glottodydaktyce – kształcenie nauczycieli

Pod redakcją
Magdaleny Aleksandrak, Sebastiana Chudaka
i Joanny Góreckiej

Redakcja

Mariola Jaworska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – redaktor naczelny
Radosław Kucharczyk (Uniwersytet Warszawski) – redaktor pomocniczy
Magdalena Makowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – redaktor pomocniczy
Dorota Werbińska (Akademia Pomorska w Słupsku) – redaktor pomocniczy
Beata Gałań (Uniwersytet Śląski) – sekretarz redakcji
Katarzyna Posiadała (Uniwersytet Warszawski) – sekretarz redakcji
Joanna Zawodniak (Uniwersytet Zielonogórski) – sekretarz redakcji

Rada naukowa

Bernhard Brehmer (Universität Greifswald)
Karl-Dieter Bunting (Universität Duisburg)
Anna Cieślicka (Texas A&M International University)
Małgorzata Jedynak (Uniwersytet Wrocławski)
Katarzyna Karpińska-Szaj (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Terry Lamb (University of Westminster)
Lidia Lebas-Frączak (Université Clermont Auvergne)
Jan Majer (Uniwersytet Łódzki)
Kazimiera Myczko (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Bonny Norton (University of British Columbia)
Miroslaw Pawlak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie)
Thorsten Piske (Friedrich-Alexander Universität Erlangen-Nürnberg)
Teresa Siek-Piskozub (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
David Singleton (Trinity College)
Freiderikos Valetopoulos (Université de Poitiers)
Steve Walsh (Newcastle University)
Marzena Watorek (Université Paris 8 Vincennes-Saint-Denis)
Halina Widła (Uniwersytet Śląski)
Weronika Wilczyńska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Redaktorzy tematyczni

Krystyna Drożdżiał-Szelest (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – językoznawstwo/glottodydaktyka
Grzegorz Ojcewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – literaturoznawstwo i przekładoznawstwo
Iwona Janowska (Uniwersytet Jagielloński) – nauczanie języka polskiego jako obcego

Redaktorzy językowi

Camilla Badstübner-Kizik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – język niemiecki
Sébastien Ducourtieux (Uniwersytet Warszawski) – język francuski
Melanie Ellis (Politechnika Śląska) – język angielski
Anna Seretny (Uniwersytet Jagielloński) – język polski

Redaktor statystyczny

Agnieszka Kubik-Komar (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie)

Redakcja techniczna

Piotr Bajak (Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Projekt okładki

Ewelina Jarosz

Deklaracja o wersji pierwotnej:

wersją pierwotną każdego numeru czasopisma jest wersja drukowana ukazująca się nakładem Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego

Adres redakcji

Collegium Novum UAM
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Polska
poltowneo@gmail.com

© Copyright by POLSKIE TOWARZYSTWO NEOFILOLOGICZNE

ISSN 1429-2173, eISSN 2545-3971

Druk: Sowa – druk na życzenie, ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE: Magdalena Aleksandrak, Sebastian Chudak i Joanna Górecka	5
---	---

ARTYKUŁY

1. Jolanta Sujecka-Zajac – <i>Czy jesteśmy gotowi na ekoglottodydaktykę w polskim kontekście edukacyjnym?</i>	11
2. Beata Peć – <i>Interdyscyplinarna specyfika kształcenia nauczycieli języków obcych (ze szczególnym uwzględnieniem pedeutologii i glottodydaktyki)</i>	27
3. Mariola Jaworska – <i>Wyznaczniki profesjonalizmu nauczyciela – dyskusja glottodydaktyczna a polityka i praktyka oświatowa</i>	51
4. Augustyn Surdyk – <i>Kompetencje profesjonalne nauczycieli języków obcych z perspektywy podejścia ludycznego w glottodydaktyce – projekt badania</i>	75
5. Sylwia Kossakowska-Pisarek – <i>Developing reflective practice as part of teacher training with the use of critical incidents</i>	93
6. Magdalena Maziarz – <i>Kompetencje cyfrowe przyszłych nauczycieli języków obcych i ich potencjalny wpływ na planowanie procesu dydaktycznego</i>	107
7. Olga Aleksandrowska, Danuta Stanulewicz – <i>Internetowa platforma do nauki języków obcych Duolingo – opinie użytkowników</i>	125
8. Halina Chmiel-Bożek – <i>Le rôle de l'interdisciplinarité des traductions pédagogiques dans la formation linguistique des étudiants en philologie romane</i>	145

RECENZJE

1. Anna Ledwina – Recenzja książki Moniki Sułkowskiej: <i>Frazeologia somatyczna w ćwiczeniach. Tom 1. Język francuski</i>	159
--	-----

SPIS TREŚCI W JĘZYKU ANGIELSKIM	161
---------------------------------	-----

WPROWADZENIE

W dniach 9-11 września 2019 roku na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbył się Jubileuszowy Kongres Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego. Miał on szczególny charakter, gdyż był związany z dziewięćdziesiątą rocznicą powstania Towarzystwa i jubileuszem 100-lecia Uniwersytetu Poznańskiego. Tematem Kongresu była szeroko rozumiana interdyscyplinarność w glottodydaktyce, a spektrum zagadnień prezentowanych w ramach wykładów plenarnych i diskutowanych w sekcjach obejmowało, między innymi, problematykę związaną z kształceniem nauczycieli języków obcych. Temat ten stanowi niewątpliwie jedno z głównych pól badawczych glottodydaktyki. Przegląd polskojęzycznych badań dotyczących przygotowania do zawodu nauczyciela języka obcego wskazuje, iż prowadzona w tym zakresie refleksja glottodydaktyczna jest wielowątkowa, lecz podlega zarazem coraz większemu uszczegółowieniu i pogłębieniu (zob. np. Gębal, 2013; Karpieńska-Musiał, 2015; Lankiewicz, 2015; Szymankiewicz, 2017; Werbińska, 2017a; Jaworska, 2018a). Badania podejmowane w tym obszarze mają szczególny charakter, ponieważ edukacja przyszłych nauczycieli wymaga ścisłego łączenia refleksji naukowej z lokalną polityką administracyjno-oświatową oraz potrzebami szkoły i społeczeństwa. Innymi słowy, kształcenie nauczycieli traktowane jako teren aktywności naukowej skłania do poszukiwań wiedzy praktycznie użytecznej (Dakowska, 2014), czyli takiej, która odpowiada potrzebom i wyzwaniom określonej rzeczywistości edukacyjnej.

Publikacje poświęcone kształceniu nauczycieli regularnie pojawiały się w ciągu ostatniego dziesięciolecia również na łamach „Neofilologa”. Dyskutowano o kompetencjach ogólnych nauczających (zob. Stańczyk, 2013), w tym o komunikacyjnej, interkulturowej czy medialnej, zwracano uwagę na znaczenie refleksji w procesie przygotowania do zawodu i w praktyce zawodowej (zob. Czura, red., 2014; Kiliańska-Przybyło, 2009; Jaworska, red. 2018). Krytycznie analizowano standardy, programy kształcenia oraz profil studenta – przyszłego nauczyciela (zob. Andrzejewska, red., 2015a, 2015b), rozważano

procesy doskonalenia zawodowego (zob. Wawrzyniak-Śliwińska, red., 2015) oraz stopień przygotowania nauczycieli do radzenia sobie z różnicami indywidualnymi w procesie uczenia się i nauczania języków (zob. Werbińska, red., 2017a), podejmowano także temat kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (zob. np. Karpińska-Szaj, 2015). Pojawia się również wątek innowacyjności i wyzwań, przed którymi stają nauczyciele w efekcie rozwoju glottodydaktyki wynikającego między innymi z jej interdyscyplinarności (zob. Jaworska, red., 2018b; Jaworska, Makowska, red., 2018; Jaworska, Targońska, red., 2018).

Artykuły zamieszczone w niniejszym tomie stanowią wybór tekstów konferencyjnych i kontynuują refleksję nad kształceniem oraz kompetencjami nauczycieli języków obcych. Otwierająca tom praca autorstwa Jolanty Sujeckiej-Zajac wprowadza nowe wątki do refleksji glottodydaktycznej, zachęcając naukowców i nauczycieli do rozszerzenia pola badawczego o kwestie ekologicznego myślenia o nauczaniu i uczeniu się języków obcych. Ujęcie ekologiczne pozwala na analizowanie kluczowych dla glottodydaktyki problemów w szerszej niż dotychczas, holistycznej perspektywie, która akcentuje złożony i dynamiczny charakter procesów kształcenia językowego. Proponowane w tekście rozważania dają sposobność do podjęcia krytycznej rewizji wielu obiegowych przekonań dotyczących jego przebiegu i organizacji.

W czterech kolejnych artykułach podejmowane są kwestie wypracowania koncepcji oraz programów kształcenia (przyszłych) nauczycieli języków obcych oraz prawno-administracyjnych procedur nadzorowania ich pracy. Beata Peć podejmuje w swoim tekście wątek interdyscyplinarnej specyfiki kształcenia uczących. Autorka dokonuje przeglądu nauk referencyjnych i na tej podstawie formułuje postulaty dotyczące nowoczesnego procesu glottopedagogicznego. Wywód teoretyczny uzupełnia prezentacja wyników badania. Jest to opis programu zawodowego przygotowania nauczycieli w Instytucie Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego, który obejmuje analizę dokumentów i ustny sondaż przeprowadzony wśród studentów. Artykuł Marioli Jaworskiej wpisuje się w obszar badań nad przygotowaniem nauczycieli języków do wykonywania zawodu, a także nad instytucjonalnymi formami i możliwościami doskonalenia zawodowego. Autorka przeprowadza krytyczną analizę i interpretację dokumentów prawa oświatowego oraz dokumentów i narzędzi stosowanych do oceny kompetencji nauczycieli. Celem analizy jest ustalenie, w jakich obszarach i w jakim stopniu stosowane formy nadzoru wspierają nauczyciela w jego pracy oraz rozwoju. Wnioski wskazują, że zarówno procedury administracyjno-prawne, jak i formalna kontrola pracy nauczyciela w niewystarczający sposób uwzględniają ustalenia dotyczące kompetencji zawodowych, jakie formułowane są w badaniach glottodydaktycznych. Augustyn Surdyk przedstawia w swoim artykule kwestie związane z kształceniem nauczycieli

i nabywaniem przez nich wiedzy i umiejętności budujących ich kompetencje zawodowe. W tekście rozważa pojęcie tzw. wstępnej kompetencji zawodowej, właściwej dla osób rozpoczynających pracę nauczyciela, uznając, iż tworzą ją przede wszystkim kompetencje miękkie, które określa mianem ludycznych. W opinii Autora umiejętności o takim charakterze ułatwiają początkującemu nauczycielowi nawiązanie współpracy dydaktycznej z uczniami. Sylwia Kossakowska-Pisarek skupia się na zagadnieniu refleksyjnej praktyki i jej roli w budowaniu warsztatu nauczyciela. Szczególną uwagę poświęca tzw. zdarzeniom krytycznym, których analiza może okazać się przydatnym narzędziem w rozwijaniu umiejętności myślenia refleksyjnego i krytycznego u przyszłych nauczycieli języków obcych. Badanie przeprowadzone przez Autorkę, w którym wykorzystano kwestionariusz i technikę dyskusji grupowej, potwierdziło przydatność analizy zdarzeń krytycznych w procesie kształcenia nauczycieli.

W szerokim spektrum kompetencji, które powinien posiadać każdy nauczyciel języka obcego, niezwykle ważne miejsce zajmuje kompetencja medialna. Wpływ przemian zachodzących we współczesnym świecie, szczególnie zaś postępującej mediatyzacji (zob. Krotz, 2007), a także potencjalnych zmian oczekiwań uczniów oraz sposobów ich pracy, sprawia, że kształcenie nauczycieli w tym zakresie jest koniecznością (Newby i in., 2007). Głos w dyskusji na ten temat zabiera Magdalena Maziarz, która w swoim tekście skupia się na analizie kompetencji cyfrowych studentów filologii germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego i, opierając się na współczesnych modelach zawodowych kompetencji osób nauczających, formułuje postulaty dotyczące kształcenia przyszłych nauczycieli języków obcych. Z kolei Olga Aleksandrowska i Danuta Stanulewicz omawiają możliwości wykorzystania platformy do nauki języków obcych *Duolingo*: przedstawiają strukturę oferowanych na niej kursów, typy ćwiczeń i rodzaje informacji zwrotnej oraz analizują doświadczenia jej użytkowników. Narzędzie to jest wprawdzie przeznaczone do samodzielnej nauki języka, może jednak, jak sugerują Autorki, okazać się przydatne również w nauczaniu instytucjonalnym, zwłaszcza w pracy z uczniami poszukującymi sposobów autonomicznego rozwijania swoich kompetencji językowych.

Doświadczenie zawodowe oznacza także zdolność do ukierunkowanej refleksji nad materiałami dydaktycznymi. Temu zagadnieniu poświęcony jest artykuł Haliny Chmiel-Bożek. Na podstawie dostępnej na rynku wydawniczym czterotomowej publikacji *Francuski w tłumaczeniach* Janiny Rabiej, Autorka opracowała koncepcję zajęć, w której wykorzystuje technikę tłumaczenia w nauczaniu gramatyki. Halina Chmiel-Bożek wskazuje na szereg korzyści wynikających z jej stosowania, zarówno jeśli chodzi o rozwój sprawności językowych, jak i wzrost poziomu motywacji uczących się. Badanie omówione w artykule potwierdza zasadność różnicowania metod pracy i narzędzi stosowanych

w nauczaniu. Wskazuje również na znaczenie dialogu i współpracy dydaktycznej między nauczającym a uczącymi się.

Artykuły zebrane w niniejszym tomie stanowią ważny głos we współczesnej dyskusji nad celami oraz strukturą programów kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych. Przedstawione rozważania dotyczą także kwestii tożsamości glottodydaktyki jako nauki oraz powiązań między wiedzą wypracowaną w tym obszarze badawczym a praktyką nauczania. Mamy nadzieję, że prezentowane teksty będą wspierać dialog naukowy wewnątrz wspólnoty glottodydaktycznej, a ich lektura stanie się dla czytelników źródłem inspiracji w poszukiwaniach naukowych i w praktyce dydaktycznej.

Magdalena Aleksandrzak
Sebastian Chudak
Joanna Górecka

BIBLIOGRAFIA

- Andrzejewska E. (red.) (2015a), *Neofilolog*, nr 44/2.
Andrzejewska E. (red.) (2015b), *Neofilolog*, nr 45/2.
Czura A. (red.) (2014), *Neofilolog*, nr 43/1.
Dakowska M. (2014), *O rozwoju dydaktyki języków obcych jako dyscypliny naukowej*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
Gębał P.E. (2013), *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
Jaworska M. (2018a), *Nauczanie i uczenie się języków obcych młodzieży z dysleksją*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
Jaworska M. (red.) (2018b), *Neofilolog*, nr 51/1.
Jaworska M., Makowska M. (red.) (2018), *Neofilolog*, nr 50/1.
Jaworska M., Targońska J. (red.) (2018), *Neofilolog*, nr 50/2.
Karpińska-Musiał B. (2015), *Międzykulturowość w glottodydaktyce. O związku świadomości metajęzykowej z kompetencją międzykulturową w akademickim kształceniu nauczycieli języków obcych*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
Karpińska-Szaj K. (2015), *Przygotowanie do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych: językowe narzędzia diagnostyczne w praktyce nauczycielskiej*. „Neofilolog”, nr 45/2, s. 187–201.
Kiliańska-Przybyto G. (2009), *Rozwijanie refleksyjności nauczycieli języków obcych na przykładzie techniki analizy zdarzeń krytycznych. Studium przypadku*. „Neofilolog”, nr 33, s. 65–75.

- Krotz F. (2007), *Mediatisierung: Fallstudien zum Wandel von Kommunikation*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Lankiewicz H. (2015), *Teacher language awareness in the ecological perspective. A collaborative inquiry based on languaging*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Newby D. i in. (2007), *Europejskie portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków. Narzędzie refleksji w kształceniu nauczycieli języków*. Warszawa: CODN.
- Stańczyk J. (red.) (2013), *Neofilolog*, nr 40/2.
- Szymankiewicz K. (2017), *Przyszli nauczyciele języków obcych na drodze budowania kompetencji zawodowej. Refleksja – uczenie się – rozwój*. Warszawa/Lublin: Instytut Romanistyki UW/Wydawnictwo Werset.
- Wawrzyniak-Śliwińska M. (red.) (2015), *Neofilolog*, nr 45/1.
- Werbińska D. (2017a), *The Formation of Language Teacher Professional Identity*. Słupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej.
- Werbińska D. (red.) (2017b), *Neofilolog*, nr 48/2.